

Laat liever ons Gereformeerde volk aan dien laster niet het oor leenen.

Als de laster ziet, dat hij geen gehoor krijgt, verstomt hij vanzelf.

HEPP.

MUZIKALE KRONIEK.

XVII.

Le Roi David te 's-Gravenhage.

Met een zekere nieuwsgierigheid ging ik naar het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te 's-Gravenhage om in deze mij zoo welbekende zaal, die me zooveel schoone herinneringen bood, door „Excelsior”, dat ik daar ook zoo menigmaal met genot had beluisterd, de uitvoering van „Le Roi David” van Honegger, dat ik in de vorige Kroniek reeds behandelde, bij te wonen. Zou ik een volle zaal vinden, of zou de uitvoering van verleden jaar de menschen hebben afgeschrikt om wederom deze muziek te hooren? Wanneer ge het Weihnachts-oratorium van Bach geeft — om een voorbeeld te noemen — kunt ge wel zeker ervan zijn, dat de menschen de zaal zullen vullen. Dat heeft zulk een reputatie door de eeuwen heen zich verworven, dat ge voor gemis aan belangstelling niet behoeft te vreezen. Doch wanneer ge met een nieuw werk van dezen tijd komt, dat ten volle het stempel van het ongewone draagt, zal dan na een eerste auditie er animo genoeg zijn om het wederom te komen beluisteren of zal in geringer opkomst een zekere vrees zich openbaren, dat deze avond niet zal voldoen en daarom beter verzuimd wordt?

Het bleek me echter al spoedig, dat dit laatste niet het geval was. Zeker, het had nog voller kunnen zijn. Maar ik ken Den Haag en weet, dat deze opkomst uiterst bevredigend mag heeten, zoodat de conclusie, die ik bij den aanblik der zaal trok, al dadelijk was: „Le Roi David” heeft verleden jaar genoegzame bevrediging gewekt om een nieuwe uitvoering te rechtvaardigen; het heeft zoo voldaan, dat velen het gaarne nog weer eens willen hooren.

Als argument hiertegen moet ge niet aanvoeren, dat toch ook dienzelfden avond het Weihnachts-oratorium van Bach werd gegeven. Want dat kwam pas na de pauze, terwijl het zeer werd besnoeid. Slechts deel I—III van de zes werden nu gezongen, en daarvan vervielen dan „ter verkorting van het tweede deel van het programma” nog weer tal van nummers. Ik heb nog no 1—5 kunnen hooren, en toen moest ik vertrekken. Een Tantalus-kwelling als die fraaie muziek weer zoo heerlijk frisch onder Schoonderbeek's voortreffelijke leiding wordt gezongen en gespeeld. Maar in elk geval blijkt toch wel, dat Bach hier niet meer was dan een toegift en dat de menschen kwamen voor Honegger; in de pauze hoorde ik dan ook heel wat

goeds over den indruk, dien dit nieuwe werk op velen had gemaakt. Kortom: het lijkt geen twijfel, of deze proef is alleszins geslaagd en wanneer andere oorzaken, die ik nu maar niet noemen zal, geen bemerking brengen, verwacht ik, dat „Le Roi David” door onderscheidene onzer vereenigingen, die op dat gebied werken, op haar repertoire zal worden geplaatst.

Ik zelf zou zonder bedenken daar vóór stemmen, want ik heb inderdaad ook veel ervan genoten, reeds bij eerste hooren.

Men moet natuurlijk aanvankelijk wat er aan wenen. Zelfs bij nauwgezet doorwerken van het piano-uitreksel hebt ge althans van een compositie als deze slechts een zeer flauwen indruk gekregen. En hoort ge het dan, welnu, dan is er heel wat in, dat anders klinkt dan hetgeen ge gewoon zijt en liefhebt. En ook al zegt de muziekgeschiedenis u, dat b.v. Beethoven's symphonieën, die thans gemeen goed zijn en ieders bewondering hebben, aanvankelijk door hun tijdgenooten voor vreemd en weinig schoon werden gehouden, zoodat voorzichtigheid ten opzichte van het nieuwe altoos raadzaam is — ge moet toch iets in u overwinnen om uw volle aandacht aan zulk een modern werk te schenken. Ik heb dat zelf ondervonden met Mahler's symphonieën, en weet me nog goed te herinneren, hoe vreemd dat werk me aandeed toen ik het (onder Mengelberg) voor het eerst hoorde. Wel is waar was er dadelijk iets onzegbaars in, dat je greep en nooit weer losliet, maar het was toch vreemd en menigmaal niet gemakkelijk te hooren. Het is aan het volhardingsvermogen van Mengelberg te danken, dat we Mahler zijn gaan begrijpen en bewonderen.

Dat het met Honegger zoo zal gaan als met Mahler, geloof ik niet. Maar dat zijn werk bij geregeld uitvoeren zeker ons publiek zal winnen — daarvan houd ik me overtuigd; daarvan heb ik het eerste bewijs nu gezien en zelf ervaren; en daarvan zal dan aan Schoonderbeek de eer toekomen, die zich zoozeer heeft beijverd om deze nieuwe muziek ingang te doen vinden.

Heel wat ongewoons is erin. Reeds bleek u dat uit de vorige Kroniek. Nu ik het gehoord heb, wil ik nog enkele voorbeelden noemen.

Het trok vooreerst thans mijn aandacht, dat de componist zich geheel heeft vrij gehouden van de gedachte, dat de woorden van David gezongen moet worden door één persoon, een bas of tenor. Dan weer eens wijst hij aan de alt, dan weer aan den tenor, dan weer aan de sopraan deze partij toe; en ook wel (zooals ik in de vorige Kroniek reeds zeide) laat hij het koor de woorden van den koning zingen. Hij heeft dus volkomen gebroken met den oratoriumregel, die op zichzelf genomen zeker alleszins rationeel is, maar thans toch ook weer niet onfeilbaar bleek. Een eerste hooren geeft natuurlijk lang

niet dat inzicht, waaraan men behoefte gevoelt, maar ik moet zeggen, dat deze opvatting me geen oogenblik heeft gehinderd. Omdat het karakter of, juister, de gedachte van hetgeen gezongen wordt, zuiver is uitgedrukt en op deze wijze uitnemend wordt vertolkt, gevoelt ge: het kan toch ook anders dan we het gewoon zijn. Als het bekoorlijke van den herder in No 2 wordt bezongen, schildert een donkere altstem dit zoo goed, dat ge om de zuivere weergave de idee vergeet, dat David toch zeker geen alt was. Wanneer de sopraan in No 8 roept om de vleugelen eener duive, dan geeft het ranke van haar geluid u zoo zeer de gedachte aan het verlangen, dat in deze schoone woorden spreekt, dat ge geheel vergeet: David was zeker wel geen sopraan. Men kan dus dit zeggen: de gebruikte Psalmen van David worden gezongen eenvoudig door de stem of stemmen, die het meest geschikt zijn om ze te vertolken.

Ten tweede trok de partij van den Récitant mijn volle aandacht. Joh. de Meester sprak haar, droeg haar voor. Meestal sprak hij, eenvoudig, zonder eenige aanstellerij; in nobel Fransch op zeer beschaafde wijze. Ik heb natuurlijk niemand anders dit ooit hooren doen en kan dus niet vergelijken; maar ik moet zeggen: het was heel sober, heel mooi en heel aannemelijk. Enkele malen ging hij over van het eenvoudige spreken tot voordragen. Hij deed dit alleen als het noodig was. Maar dan deed hij het ook schitterend, zooals in de woorden van la Pythonisse (de heks van Endor). Dat was huiveringwekkend mooi. Toen deed hij me aldoor denken aan den grooten Wüllner, dien ik op dit podium meermalen in zijn kracht heb gehoord. Ik kan me voorstellen, dat een ongeschikte Récitant den heelen avond zou kunnen bederven. Maar nu het goed was, nu leek me deze eigenaardige combinatie van het gesproken en gezongen woord werkelijk een vondst. — Een goede aanteekening nog voor de fijne, geestrijke, gevoelige manier, waarop De Meester het spreken van Samuël's schim weergaf.

Ik acht me verplicht, erbij te voegen, dat René Morax alle hulde verdient voor de fraaie woorden zelve en de uitnemende schikking van het geheel. De geschiedenis van David is ons daardoor nader gebracht.

Ten derde noem ik het zingen enkel van klanken, vrijwel zonder woorden, dat soms sopraan en koor deden. Dit was me niet geheel nieuw; o.a. in Wolff-Ferrari's Vita Nuova had ik dat meer gehoord. Maar de wijze, waarop het hier geschiedde, was wel zeer eigenaardig en bijzonder. De jammerklachten werden zoo wel hoogst illustratief gegeven. Van het verhevene naar het belachelijke is maar één schrede. Des te meer verheugde het me, bij deze wetenschap, dat het alles m.i. toch zeer verheven bleef.

De sopraan, Mevr. Joy Mac Arden (uit Parijs), had een zeer zware taak, maar zij bleek daartegen opgewassen. Ze kwam telkens ook boven

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Apocriefe Kerstgedachten.

III. (Slot.)

Een derde vraag, die zich opdringt bij de vergelijking tusschen kanoniek en apokrief kerstverhaal is deze: hoe staan die twee, elk voor zich, tegenover de profetie? Wij weten uit den Bijbel, dat de Christus niet alleen in de wereld gekomen is, doch dat zijn komst door de profeten is voorgezegd; ja, dat heel het oude testament adventsboek is. Voor Gods profeten is, kort gezegd, de „dag des Heeren” de messiaansche dag; die dag heeft evenwel ook zijn momenten, slaat ook zijn uren; en door heel den dag des Heeren is daar een komen van God in Messias tot zijn volk, een komen ook tot de wereld. De profetie teekent Gods gangen door de eeuwen heen; en zij loopen uit op Messias, want in hem verschijnt Hijzelf. Ook de profetie en haar voortschrijden van schemering tot volle middagklaarte toe is zelf een stuk der historie; zij is meer dan bloote voorspelling omtrent die historie. En alle tijden loopen op den messiaanschen tijd uit, gelijk ook in alle profeten, die getuigen, de Geest van Messias te voren betuigt. Daarom moet in de volheid der tijden ook de volheid der profetie zijn. Als het kanonieke evangelie schrijft, ook in het verhaal van het geboren kindeke, dat toen is „vervuld” de profetie, dan kan, wie den bijbel als eenheid kent en aanvaardt, daarin geen speelsche dertelheid van evangelistenzielen zien, al schijnt het soms zoo; maar dan geloof hij, dat zoo eerst heilige historie kan geschreven worden. Dan aanvaardt hij die woorden van „toen is vervuld geworden, hetgeen gesproken is door den profeet” als onmisbaar element van kerstprediking zelf. Om en bij Kerstfeest kan de volheid der tijden slechts geloofd en betuigd worden in de vervulling van de profetie. Want alle profetie, die betuiging van historie, maar ook de historie die overtuiging Gods onder de menschen is, alle profetie MOET in het kerstkind en de kerstboodschap haar normale, normatieve, principiële vervulling vinden. Geschiedt dat niet, dan is Christus niet geboren; dan is om in Jezus wel een kind van een mensch, maar niet DE Zoon DES menschen opgekomen uit staldstier. Een kerstevangelie dat niet schrijven kan: „toen is vervuld geworden” en dat niet het bewijs daarvan bij zichzelf heeft, kan niet het WOORD Gods doen hooren, maar hoogstens woorden Gods; en daaraan hebben wij niet genoeg. Er is maar één Middelaar Gods en der menschen; dus kan er ook maar één Woord Gods zijn, en ook maar één geschiedenis der Godsopenbaring en ook maar één weg des heils, waarop

alle wegen der heilige geschiedenis uitloopen. Aan deze zekerheid hangt onze kerstgewisheid en dus ook onze kerstverheuging. En niet het minst in het beschouwen van de gangen Gods in de profetie, die tot haar messiaansche VERVULLING wordt gebracht, door den Geest van Messias, die van te voren betuigde in de profeten, zal onze verheuging een verheuging met beving moeten worden.

Beantwoorden aan deze kanonieke ideeën nu ook de verdichtelen van den apokriefen geest?

Het is er ver vandaan.

Zeer eigenaardig is reeds het bijbelgebruik, dat Pseudo-Mattheus zich ten aanzien van het Oude Testament veroorlooft, voorzoover wij in ons eerste artikel het even ter sprake brachten. Wanneer Maria op den derden dag na de geboorte van Jezus de spelonk verlaat, dan legt zij haar zoon in een stal en dan komen een os en een ezel hem aanbidden. Daarin is toen, zoo zegt onze apokriefe evangelist, daarin is toen „vervuld” geworden, hetgeen gesproken is door Jesaja 1:3: De os kent zijn bezitter en de ezel de kribbe zijns heeren. Ieder voelt, hoe de schrijver nu zijn armoede verraadt. Want in den tekst van Jesaja is het juist de bedoeling, Israël te beschamen; terwijl immers in het stomme dier nog een natuurlijke drift werkt, die het beest bindt aan den eigenaar en die het uitdrijft naar de plaats, waar het telkens weer zijn honger bevredigt en zijn leven beschermd vindt, daar keert Israël zich van zijn Maker, zijn Eigenaar af en werpt steenen op de bron, waaruit het drinkt. Derhalve behoort wat met os en ezel geschiedt, niet „vervuld” te worden. Want de tegenstelling wordt juist tegenover Israël's veranderlijkheid gezocht in het dierlijk instinct, dat stabiel is, dat niet wisselt, maar zichzelf blijft. Tegenover Israël's ongelijkmatigheid beroept zich God juist op de gelijkmatigheid van het stomme dier. Verandering in die gewoonte van het dier zou dus, afgedacht van veel andere dingen, het beest verzwakken. Men ziet: de auteur heeft niets begrepen van het karakter der adventsprofetie; ook heeft hij niets verstaan van het messiaansche element in de geschiedenis. Had hij dat ook maar in de verte vermoed, dan zou hij over de menschen zijn gaan spreken, de menschen, die immers door het dier beschaamd gezet worden. Hij zou, op zijn eigen standpunt althans, door die menschen aan te halen, het ver hebben kunnen brengen. Want, gegeven nu eenmaal het feit van de aanbidding van os en ezel in den stal van het kindeke, ware het voor hem een prachtmotief geweest: de klacht van Jesaja NU „vervuld”, en de tegenstelling tusschen dankbare beesten en onverschillige menschen NU in haar volle scherpte uitgewerkt; want NU was het, in het keerpunt aller tijden, dat Jeruzalem sliep en dat

Augustus van het Kind niet droomde; NU was het geschied, dat God de wijzen van het Oosten zou moeten vermanen, niet langs denzelfden weg weer te keeren; en in die waarschuwing van het Oosten tegen het Westen lag werkelijk, wat de menschen aangaat, een „vervulling” van Jesaja's bittere klucht. Maar het is bedroevend, dat de pseudo-evangelist juist den tekst van Jesaja afkapt op het punt, waarop hij voor zijn doel belangrijk begon te worden. Hij heeft het geweldige woord „toen is vervuld” geschreven, maar hij wist niet wat hij deed.

Deze onmacht van den apokriefen geest treft nog meer, als men zich herinnert in welke periode hun schrijven viel. Wanneer dezelfde Pseudo-Mattheus ons verhaalt, hoe op den tocht naar Egypte de diere Maria en Jozef en het kind geleiden, en hoe daarin „vervuld wordt” de Jesaja'sche voorspelling van het vrederijk waarin leeuw en lam, beer en rund, tezamen zullen weiden, dan laat hij ons al zien, dat hij niets verstaat van het woord, dat toch vóór hem geschreven is in den kanoniekien evangeliën-bundel, het woord, dat Christus zijn „ure” hebben moest en dat, zoolang die „ure” niet gekomen zou zijn, hij niet te doen heeft met wie hem een wylder afvoer. De apokriefe geest gunt Jezus dat wachten op die „ure” niet, omdat hij zichzelf den tijd ertoe niet gunt. En als ge dan leest, hoe Maria gaat in den tempel van de Egyptenaren en hoe daar in dat Egyptische afgodenhuis hetzelfde geschiedt, wat te Asdod met Dagon gebeurd is, toen hij in scherven viel voor de majesteit van de ark (want ook in den Egyptischen tempel slaan de afgodsbeelden aan scherven als het kindeke Jezus binnenkomt), dan gaat het u toch wel schemeren, als ge daarna de aanteekening leest: „Toen is vervuld geworden, hetgeen gesproken is door den profeet Jesaja (19:1):

Zie, daar rijdt de Heere op een lichte wolk en komt naar Egypte; daar wandelen Egypte's afgoden voor Hem, en Egypte's hart smelt weg in zijn binnende

Let er op, dat dit alles geschreven wordt nadat de kanonieke, ons allen bekende, evangeliën waren te boek gesteld en gepubliceerd. Als ge u herinnert hoe de kanonieke evangeliën plaats maken voor het verhaal van den twijfelenden Doooper, wiens ziel in vreeze is, omdat de vraag hem bedrukt, of nu Jezus van Nazareth de Messias zelf is, dan wel misschien nog maar een voorlooper van den later te verwachten Messias, — dan ziet ge dopen Pseudo-Mattheus warmen en wringen om toch maar alle plooiën glad te strijken uit dat kwellende Godsbe-

het koor u heldere stemte, zonder g Ook alt (Kempens) gheid.

Zooals ik, uitreksel van de vondst melodie van wanneer he

Het koor was die nie mengesteld 24 was de voorkomend

Voeg dan entrain d manier bez meening „E gevraagd ke van dit niet tige hulp, d kwamen dir Ik noem No 28, met

Ik zou de hooren om ook, dat spoedig om eerst wat derbeek vol lijn.

Ik hoop h dat we op telkens wee kan zijn en openbaren, als zijn ins

Een verschr

Daar zijn een vrees, (

Er werd ; schrijftafel g voor „De R het hier we heeft een i staat bij de eigen naam te noemen. in meer kri naam aan te terwijl dan zijn op 'e meneer, die

stuur. In den op het hart worden geen gescheiden d nieke evange eentijk in der gene, Johann verstaan is, d aangebroken beurt, dat

Maar de pas komt het kin de profetie, d voorspelde. A achtige evang geboren Kom maar oneffen Christus ook zich verzet en de dwa geest heeft e dwaasheid n deren wel ove die in zijn grondig ver; ven, dat min gedachte, en „heeren” te „heeren”. Zoo prediking de zelf. Feitelijk het verlaten van ligt ook lijkheid wede maken. Want heeft onderse dag de ure; dan is zijn reept de ure; of het wel hem niet get

Ten slotte: meer, dat de Christus niet Ja, voora Harder dan bedenkkel tue den Christus, heid. De ka van den kin zulk een beei wie het schrij